

Onderzoek naar ervaringen met ingekochte examens in het mbo **Samenvatting, conclusies en aanbevelingen**

Wat zijn de ervaringen van mbo-scholen en examenleveranciers met ingekochte beroepsgerichte examens in het mbo? Deze vraag stond centraal in een onderzoek dat 'vanderburgt advies en samenwerking' begin 2015 op initiatief van het Servicepunt examinering mbo heeft uitgevoerd.

De doelen? Zicht krijgen op ervaringen bij de inkoop/levering en inzet van examens van mbo-scholen en examenleveranciers. En met elkaar op zoek gaan naar oplossingsrichtingen voor ervaren knelpunten. Om dit te achterhalen is gekozen voor een combinatie van een schriftelijke inventarisatie en een verdiepende bijeenkomst met mbo-scholen en examenleveranciers. Deze aanpak maakte tendensen zichtbaar. Op basis daarvan formuleerde de onderzoeker conclusies en aanbevelingen. Deze vindt u in dit document. De onderzoeksresultaten zijn vooral van indicatieve betekenis en niet per opleidingssector¹ onderscheiden.

Conclusies

Conclusies inkoop

- a. Een intern afgestemd inkoopproces versterkt draagvlak en uitvoering.

Beleidsmedewerkers examinering en/of kwaliteitszorg die werken bij de centrale stafdienst van een mbo-school zijn vaak niet betrokken bij het besluit tot inkoop. Met als risico dat scholen te weinig meewegen of de in te kopen examens aansluiten bij de onderwijsvisie en de kwaliteitseisen. Het inkoopproces zo inrichten dat alle aspecten worden meegewogen, beperkt dit risico en versterkt het interne draagvlak voor het werken met ingekochte examens.

¹ Met (opleidings)sector bedoelen we Techniek, Zorg & Welzijn et cetera; in mbo-scholen ook wel afdeling genoemd.

b. Inkoopmogelijkheden vaak noodgedwongen beperkt tot één examenleverancier.

Voor een aantal opleidingssectoren heeft slechts één examenleverancier aanbod. Mbo-scholen hebben dus geen keuze. Zeker als deze ene examenleverancier geen variatie aan exameninstrumenten biedt, en het aanbod niet aansluit bij de visie binnen de school, ervaren mbo-scholen dat als knelpunt.

Conclusies kwaliteit

c. Mbo-scholen zijn tevreden over de kwaliteit van ingekochte examens. De mate hangt af van rol en taken in het examenproces.

Binnen mbo-scholen is men op sectorniveau vaker en meer tevreden over de kwaliteit van ingekochte examens dan op centraal niveau. Verklaring: ze beoordelen de kwaliteit vanuit verschillende invalshoeken; op sectorniveau vooral vanuit uitvoerbaarheid in school en beroepspraktijk, op centraal niveau vooral vanuit visie en geldende kwaliteitseisen.

d. Mbo-scholen vinden dat de ingekochte examens voldoen aan de standaarden voor examenkwaliteit in het mbo. Ondanks dat controleren zij deze kwaliteit zelf opnieuw.

Een ruime meerderheid van de respondenten uit mbo-scholen vindt dat de ingekochte examens voldoen aan de standaarden voor examenkwaliteit in het mbo. Tegelijkertijd bestaat veel onduidelijkheid over wie nu precies in welke situaties verantwoordelijk is voor deze kwaliteit. Een reden waarom mbo-scholen in de meeste gevallen zelf (nogmaals) vaststellen of de examens aan de standaarden voldoen. Dit kost onnodig (te) veel tijd.

Conclusies inzet en uitvoerbaarheid

e. Uitvoerders in mbo-scholen hebben voldoende zicht op de werkwijze en het aanbod van examenleveranciers. Op centraal beleidsniveau en bij examenleveranciers is er weinig zicht op de inzet van ingekochte examens.

Op sectorniveau zijn respondenten in ruime meerderheid tevreden over de mate waarin zij zicht hebben op de werkwijze en het aanbod van examenleveranciers. Voor zover zij informatie missen, gaat die vooral over de uitvoering en uitvoerbaarheid van de examens, waaronder die in de beroepspraktijk. De meerderheid van de examenleveranciers heeft weinig zicht op hoe scholen ingekochte examens inzetten. Hetzelfde geldt op centraal niveau in mbo-scholen als het gaat om de inzet van de examens in opleidingssectoren.

- f. Ingekochte examens zijn voldoende uitvoerbaar. De tevredenheid neemt toe als de uitvoerbaarheid in de beroepspraktijk en van de beoordeling verbetert.

De meeste respondenten vanuit de opleidingssectoren vinden de uitvoerbaarheid van de afname en de beoordeling van ingekochte examens voldoende. Veel genoemde verbeterpunten: de uitvoerbaarheid in de beroepspraktijk, de beoordelingssystematiek en de rol en deskundigheid van beoordelaars.

- g. Meer variatie in exameninstrumenten, goede communicatie en snelle actie na geconstateerde fouten voorkomen dat mbo-scholen examens wijzigen.

De helft van de mbo-scholen geeft aan dat hun school/sector examens wijzigt. Examenleveranciers hebben daar niet altijd zicht op. Zij veronderstellen dat mbo-scholen vooral wijzigen vanwege een andere voorkeur of visie, terwijl mbo-scholen zelf relatief vaak ook gemis aan variatie en geconstateerde fouten als redenen noemen. Ook het niet (tijdig) aanpassen van fouten in examens voor eerdere cohorten leidt er toe dat mbo-scholen ingekochte examens wijzigen.

Conclusie communicatie en afstemming

- h. Het eerder en vaker delen van knelpunten, wensen en expertise verbetert de kwaliteit en uitvoerbaarheid van ingekochte examens

Scholen stellen zich richting examenleveranciers eerder afhankelijk op dan assertief. Bij examenleveranciers geldt het omgekeerde. Zo zijn examenleveranciers soms geneigd aanvullende dienstverlening aan te bieden zonder eerst met scholen verkend te hebben of de oplossing te vinden is in een betere afstemming van en communicatie over het exameninstrumentarium.

Examenleveranciers en mbo-scholen communiceren weinig of ongericht met elkaar over ervaren knelpunten en oplossingsrichtingen. Hetzelfde geldt in mbo-scholen tussen centraal en sectorniveau.

Examenleveranciers en mbo-scholen hebben zelf ideeën hoe zij de communicatie en afstemming kunnen verbeteren, en zijn bereid hierin te investeren.

Aanbevelingen

Op grond van de conclusies komt de onderzoeker tot aanbevelingen voor zowel mbo-scholen, examenleveranciers als ministerie, inspectie en servicepunt.

Aanbevelingen voor mbo-scholen

Voor degenen die in een mbo-school beslissen over de inkoop van examens:

- Betrek de expertise van de centrale contactpersonen en de examencommissie(s) bij het inkoopproces zodat uw school een integrale afweging kan maken op basis van kosten, efficiency, kwaliteit en uitvoerbaarheid.
- Maak u niet (te) afhankelijk van het huidige aanbod aan in te kopen examens; faciliteer en stimuleer de ervarings- en inhoudsdeskundigen in uw organisatie om actief te communiceren met examenleveranciers over kwaliteit, uitvoerbaarheid en variatie of (in een gebruikersgroep) deel te nemen in het constructie- of vaststellingsproces van de leverancier.

Voor examencommissies en centrale contactpersonen examinering in mbo-scholen:

- Investeer in interne kennisdeling met en tussen opleidingssectoren en centraal (staf) niveau.
- Stem af wie centraal aanspreekpunt is voor examenleveranciers en voer intern overleg met experts van zowel centraal niveau als opleidings-/sectorniveau. Benut elkaars expertise.
- Stimuleer intern dat bij de inkoop voldoende aandacht is voor de kwaliteit en uitvoerbaarheid van examens.
- Voorkom dubbel werk door met de examenleverancier en andere gebruikers het vaststellingsproces af te stemmen.

Voor wie in opleidingssectoren betrokken is bij de inzet van examens:

- Wissel ervaringen en expertise uit met de examencommissie/centrale contactpersoon binnen uw school en met andere gebruikers.
- Als de inkoopbevoegdheid op sectorniveau ligt: benut de expertise en het netwerk van de centrale contactpersoon en examencommissie.
- Bij ontevredenheid over uitvoerbaarheid: geef dit (via of na afstemming met examencommissie of centrale contactpersoon) expliciet en tijdig door aan de examenleverancier.

Aanbevelingen voor examenleveranciers

- Maak expliciet zichtbaar voor scholen dat uw exameninstrumentarium voldoet aan de standaarden voor kwaliteit. Stem de vaststellingsprocedure af met scholen en maak deze inzichtelijk zodat scholen dit zelf niet opnieuw hoeven te doen.

- Stel niet de eigen visie op examinering centraal, maar stem af met scholen (en hun leerbedrijven) op welke onderdelen variatie en/of bijstelling nodig is om te voorkomen dat scholen massaal gaan wijzigen of niet meer inkopen.
- Benut het invullen van de interpretatieruimte in de herziene kwalificatiestructuur als een kans om de samenwerking en afstemming met mbo-scholen te versterken bij het ontwikkelen van exameninstrumenten.
- Vergeet niet bij bijstelling van examens als gevolg van geconstateerde fouten ook de examens voor eerdere cohorten (tijdig) aan te passen en hierover eenduidig te communiceren met scholen.
- Nodig mbo-scholen actief en regelmatig uit tot het geven van feedback. Niet alleen op de (tekst van) de instrumenten, maar ook op uitvoerbaarheid, communicatie, samenwerking en afstemming.
- Communiceer tijdig en concreet wat u met feedback gaat doen en wanneer.

Aanbevelingen voor ministerie van OCW / Inspectie van het Onderwijs

- Communiceer eenduidig over kwaliteitseisen, wie waarvoor verantwoordelijk is en in welke situaties een mbo-school niet zelf hoeft te controleren of examinering en exameninstrumentarium aan de kwaliteitseisen voldoen.
- Wijzig eisen en voorwaarden niet (te) vaak.

Aanbevelingen voor het Servicepunt examinering mbo

- Faciliteer de uitwisseling van ervaringen binnen mbo-scholen en tussen mbo-scholen en examenleveranciers, bijvoorbeeld via gebruikersgroepen.
- Ondersteun mbo-scholen bij het vormgeven van een integraal inkoopproces.
- Ondersteun de centrale contactpersonen bij het benutten van elkaars expertise en een goede examenorganisatie.
- Informeer mbo-scholen actief over de formele verantwoordelijkheid voor het vaststellingsproces en adviseer hoe zij hierbij dubbel werk kunnen voorkomen.